

۳۲۹۲۶

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

۱۳۸۱ / ۶ / ۲۷

دانشگاه شهید بهشتی تهران

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

بخش علوم اجتماعی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

موضوع:

بررسی برخی عوامل مرتبط با میزان آگاهی سیاسی معلمان

شهر کرمان در سال تحصیلی ۷۹-۱۳۷۸

پژوهشگر:

(مضان نگارستانی)

استاد راهنما:

دکتر محمود غفوری

استاد مشاور:

دکتر امید علی‌امدی

تابستان ۱۳۸۰

۳۲۹۴۶
(ب)

باسمه تعالی

این پایان نامه

به عنوان یکی از شرایط احراز درجه کارشناسی ارشد

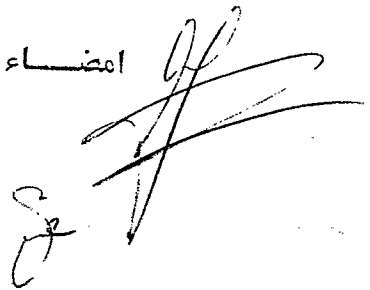
به

بخش علوم اجتماعی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچ گونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور شناخته نمی شود.

امضاء

رمضان نگارستانی

دانشجو:

دکتر محمود غفوری

استاد راهنما:

دکتر جهانگیر جهانگیری

دوره ۱:

دکتر سیامک زندرضوی

دوره ۲:

دوره ۳:

حق چاپ محفوظ و مخصوص به مؤلف است.

(ج)

بیاد پدرم؛

و

تقدیم به همسرم که با بدوش کشیدن بار

زندگی امکان پرداختن به این پژوهش را

برایم فراهم ساخت.

تقدیر و تشکر:

بر خود لازم می‌دانم از کلیه عزیزانی که در مراحل مختلف پژوهش مرا یاری

نموده‌اند تقدیر و تشکر بعمل آورم:

آقای دکتر محمود غفوری استاد راهنمای تحقیق که با راهنماییهای ارزنده خود مشوق انجام کار بوده و با دقت و حوصله سرشار خود مراحل مختلف پژوهش را پی‌گیری نمودند. آقای دکتر امید علی احمدی استاد مشاور تحقیق که با ارائه راهکارهای مفید گره‌های روش تحقیق را گشوده و با دقت و تیزبینی به رفع مشکلات پژوهش پرداختند. آقایان دکتر جهانگیری و دکتر زندی‌رضوی که زحمت داوری این رساله را تقبل فرمودند و کلیه اعضای بخش علوم اجتماعی و دانشجویان کارشناسی ارشد این بخش که راهنما و مشوق اینجانب در انجام کار بوده‌اند. آقای احمدی مسئول واحد تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان کرمان که در تأمین اعتبار پژوهش مساعی لازم را مبذول داشتند. مسئولین دواير مختلف ادارات آموزش و پرورش ناحیه‌های ۱ و ۲ شهر کرمان که هماهنگیهای لازم را در زمینه مراجعه به پاسخگویان تحقیق، بعمل آوردند. کلیه معلمینی که با حوصله و متانت وقت خود را در اختیار این تحقیق قرار دادند و به سئوالات پاسخ دادند. مسئولین دانشگاه آزاد اسلامی واحد بردسیر که امکانات رایانه‌ای لازم را در اختیار این تحقیق گذاردند. و سرکارخانم بازمانده و آقای مستعلی‌زاده که زحمت تایپ این رساله را عهده‌دار بوده‌اند.

بار دیگر همکاری کلیه افراد یادشده را سپاس می‌گذارم و انجام پژوهش خود را

مدیون آنها می‌دانم.

چکیده

این تحقیق با هدف بررسی برخی عوامل مرتبط با میزان آگاهی سیاسی معلمان شهر کرمان انجام شده است. سؤال اصلی تحقیق این است که: میزان آگاهی سیاسی معلمان بر حسب خصوصیات مختلف آنها چگونه تغییر می‌کند؟

برای این منظور، ۳۲۰ نفر از معلمان شهر کرمان به عنوان پاسخگویان تحقیق برگزیده شدند. آگاهی سیاسی پاسخگویان بعنوان متغیر وابسته تحقیق، بوسیله ۳۰ سؤال چهارگزینه‌ای از چهار زمینه مختلف تاریخی، قانون اساسی، جناحهای سیاسی و امور بین‌المللی مورد سنجش قرار گرفته است.

نتایج تحقیق نشان می‌دهند که: مردان دارای آگاهی سیاسی بیشتری از زنان می‌باشند. این تفاوت ناشی از تحصیلات بالاتر مردان و میزان مشارکت سیاسی بیشتر آنها می‌باشد. تفاوت دارندگان مدارک دیپلم، فوق دیپلم، لیسانس و فوق لیسانس با یکدیگر از نظر میزان آگاهی سیاسی معنی‌دار می‌باشد. فقط تفاوت گروه لیسانس و فوق لیسانس از این لحاظ معنی‌دار نمی‌باشد. پاسخگویانی که دارای میزان متوسطی از مشارکت سیاسی می‌باشند از میزان آگاهی سیاسی بیشتری برخوردارند. میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب توجه و علاقه آنها به رسانه‌های مختلف جمعی متفاوت است. علاقمندان به مطبوعات از بیشترین آگاهی سیاسی و علاقمندان به تلویزیون از کمترین میزان آگاهی سیاسی برخوردارند. پاسخگویان این تحقیق در زمینه‌های تاریخی و امور بین‌المللی بیشتر از زمینه‌های جناحهای سیاسی و قانون اساسی دارای آگاهی سیاسی می‌باشند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	مقدمه
۳	بیان مسأله
۴	تعریف واژه‌های عنوان و سؤال اصلی تحقیق
۵	اهداف تحقیق
۶	ضرورت تحقیق
۱۱	مروری بر ادبیات پژوهشی
فصل دوم: مبانی نظری پژوهش	
۱۵	مقدمه
۱۷	بررسی مفهوم آگاهی در نظریات جامعه‌شناختی
۱۷	نظریه پدیدارشناسی و جامعه‌شناسی معرفتی
۱۹	نظریه کنش متقابل نمادی
۲۱	نظریه مارکسیستی و مکتب انتقادی
۲۳	نظریه فمینیستی
۲۴	مفهوم آگاهی سیاسی در ادبیات جامعه‌شناسی سیاسی
۲۴	تعریف آگاهی سیاسی
۲۵	رهیافت ساختاری کارکردی
۲۶	نظریه فرهنگ سیاسی
۲۹	نظریه جامعه‌پذیری سیاسی
۳۰	رابطه جامعه‌پذیری سیاسی با فرهنگ سیاسی
۳۱	فرهنگ سیاسی و آگاهی سیاسی
۳۱	جامعه‌پذیری سیاسی و آگاهی سیاسی

نظریه ارتباطات سیاسی ۳۳

نظریه مشارکت سیاسی ۳۶

اصول نظری ۳۹

مدل نظری ۴۴

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

روش تحقیق ۴۷

متغیرهای تحقیق ۴۷

اعتبار و پایایی ۵۳

شیوه جمع‌آوری اطلاعات ۵۵

جمعیت، نمونه آماری و شیوه نمونه‌گیری ۵۶

محدودیت‌های تحقیق ۵۸

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

مقدمه ۶۱

توصیف یافته‌ها ۶۲

آزمون فرضیات ۷۸

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات

خلاصه یافته‌ها ۱۱۸

بحث و نتیجه‌گیری ۱۱۹

پیشنهادات ۱۲۲

فهرست منابع ۱۲۴

پیوست: پرسشنامه تحقیق

فهرست نمودارها

- نمودار ۱. توزیع نسبی پاسخگویان به تفکیک گروه‌های سنی پنجساله ۶۶
- نمودار ۲. توزیع نسبی پاسخگویان به تفکیک سطح تحصیلات ۶۷
- نمودار ۳. توزیع نسبی پاسخگویان به تفکیک رشته تحصیلی ۶۸
- نمودار ۴. توزیع نسبی پاسخگویان به تفکیک مقطع تحصیلی خدمت ۶۹
- نمودار ۵. توزیع نسبی میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی و جنس ۷۰
- نمودار ۶. توزیع نسبی میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی و سطح تحصیلات پاسخگویان ۷۱
- نمودار ۷. توزیع نسبی میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی و مقطع تحصیلی خدمت پاسخگویان ۷۲
- نمودار ۸. توزیع نسبی میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی و میزان تمایل به مشارکت سیاسی ۷۳
- نمودار ۹. توزیع نسبی میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی و داشتن سمت ۷۴
- نمودار ۱۰. توزیع نسبی میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی و همکاری در برگزاری انتخابات ۷۵
- نمودار ۱۱. توزیع نسبی میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی و قشر اجتماعی خانواده ۷۶
- نمودار ۱۲. توزیع نسبی میزان آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی و رسانه مورد علاقه ۷۷
- نمودار ۱۳. توزیع نسبی آگاهی سیاسی پاسخگویان به تفکیک زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی ۱۱۳

فهرست جداول

- جدول ۱. توزیع فراوانی و نسبی پاسخگویان به تفکیک متغیرهای تحقیق ۶۲
- جدول ۲. تحلیل واریانس نمرات آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب جنس ۷۸
- جدول ۳. اجرای آزمون من‌ویتنی در مورد رتبه‌های آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب جنس ۷۸
- جدول ۴. توزیع پاسخگویان به تفکیک جنس و میزان آگاهی سیاسی ۷۹
- جدول ۵. توزیع پاسخگویان به تفکیک جنس و میزان تحصیلات ۸۰
- جدول ۶. توزیع پاسخگویان به تفکیک جنس و میزان آگاهی سیاسی با کنترل سطح تحصیلات ۸۱
- جدول ۷. توزیع پاسخگویان به تفکیک جنس و میزان تمایل به مشارکت سیاسی ۸۲
- جدول ۸. توزیع پاسخگویان به تفکیک جنس و میزان آگاهی سیاسی با کنترل میزان تمایل به مشارکت سیاسی ۸۳
- جدول ۹. تحلیل واریانس نمرات آگاهی سیاسی بر حسب تحصیلات ۸۴
- جدول ۱۰. اجرای آزمون کروسکال والیس در مورد رتبه آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات ۸۴
- جدول ۱۱. اجرای آزمون گاما برای متغیر تحصیلات ۸۵
- جدول ۱۲. اجرای آزمون شفه برای متغیر تحصیلات ۸۶
- جدول ۱۳. توزیع پاسخگویان به تفکیک سطح تحصیلات و میزان آگاهی سیاسی ۸۷
- جدول ۱۴. توزیع پاسخگویان به تفکیک سطح تحصیلات و میزان آگاهی سیاسی با کنترل تمایل مشارکت سیاسی ۸۸
- جدول ۱۵. تحلیل واریانس نمرات آگاهی سیاسی بر حسب مقطع تحصیلی خدمت پاسخگویان ۸۹
- جدول ۱۶. اجرای آزمون کروسکال والیس در مورد رتبه آگاهی سیاسی بر حسب مقطع تحصیلی خدمت ۸۹
- جدول ۱۷. توزیع پاسخگویان به تفکیک مقطع تحصیلی خدمت و میزان آگاهی سیاسی ۹۰

- جدول ۱۸. آزمون تحلیل واریانس نمرات آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی. ۹۱
- جدول ۱۹. توزیع پاسخگویان به تفکیک رشته تحصیلی و میزان آگاهی سیاسی ۹۱
- جدول ۲۰. تحلیل واریانس نمرات آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب قشر اجتماعی خانواده ۹۲
- جدول ۲۱. اجرای آزمون کروسکال والیس در مورد رتبه آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب قشر اجتماعی خانواده. ۹۲
- جدول ۲۲. توزیع پاسخگویان به تفکیک قشر اجتماعی خانواده و میزان آگاهی سیاسی ۹۳
- جدول ۲۳. اجرای آزمون کروسکال والیس در مورد رتبه آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب گروههای سنی. ۹۴
- جدول ۲۴. تحلیل واریانس نمرات آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب گروههای سنی ۵ ساله. ۹۵
- جدول ۲۵. اجرای آزمون کروسکال والیس در مورد میزان آگاهی سیاسی بر حسب تمایل به مشارکت سیاسی. ۹۶
- جدول ۲۶. اجرای آزمون گاما در مورد میزان آگاهی سیاسی بر حسب تمایل به مشارکت سیاسی. ۹۷
- جدول ۲۷. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان آگاهی سیاسی و میزان تمایل به مشارکت سیاسی. ۹۸
- جدول ۲۸. تحلیل واریانس نمرات آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب داشتن سمت. ۹۹
- جدول ۲۹. توزیع پاسخگویان به تفکیک داشتن سمت و میزان آگاهی سیاسی. ۱۰۰
- جدول ۳۰. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان تحصیلات و داشتن سمت. ۱۰۱
- جدول ۳۱. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان تمایل به مشارکت سیاسی و داشتن سمت. ۱۰۲
- جدول ۳۲. تحلیل واریانس نمرات آگاهی سیاسی بر حسب همکاری داشتن در برگزاری انتخابات. ۱۰۳

جدول ۳۳. اجرای آزمون من ویتنی در مورد رتبه آگاهی سیاسی پاسخگویان بر حسب همکاری در برگزاری انتخابات.....	۱۰۳
جدول ۳۴. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان آگاهی سیاسی و همکاری در برگزاری انتخابات.....	۱۰۴
جدول ۳۵. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان تمایل به مشارکت سیاسی و همکاری در برگزاری انتخابات.....	۱۰۵
جدول ۳۶. توزیع پاسخگویان بر حسب داشتن سمت و همکاری در برگزاری انتخابات.....	۱۰۶
جدول ۳۷. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان آگاهی سیاسی و علاقه به تلویزیون.....	۱۰۸
جدول ۳۸. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان تحصیلات و علاقه به تلویزیون.....	۱۰۹
جدول ۳۹. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان تمایل به مشارکت سیاسی و علاقه به تلویزیون.....	۱۰۹
جدول ۴۰. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان آگاهی سیاسی و علاقه به روزنامه.....	۱۱۰
جدول ۴۱. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان تمایل به مشارکت سیاسی و علاقه به روزنامه.....	۱۱۱
جدول ۴۲. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان تحصیلات و علاقه به روزنامه.....	۱۱۱
جدول ۴۳. توزیع پاسخگویان به تفکیک میزان آگاهی سیاسی و علاقه به روزنامه با کنترل سطح تحصیلات.....	۱۱۲
جدول ۴۴. اجرای آزمون "Two Related Samples" در مورد زیرمقوله‌های آگاهی سیاسی.....	۱۱۴

فصل اول

کلیات

- بیان مسأله

- تعریف واژه‌های تحقیق

- اهداف تحقیق

- ضرورت تحقیق

- مروری بر ادبیات پژوهشی

مقدمه

فصل اول تحقیق از پنج قسمت تشکیل می‌گردد، در قسمت اول، به بیان مسأله تحقیق پرداخته می‌شود و به سه مسأله که به تحقیق حاضر موضوعیت می‌بخشند اشاره می‌شود. در قسمت دوم، واژه‌های عنوان تحقیق تعریف شده و سؤال اصلی تحقیق مطرح می‌گردد. در قسمت سوم، دو دسته اهداف آرمانی و اهداف ویژه تحقیق مطرح می‌گردد. در قسمت چهارم، تحت عنوان "ضرورت تحقیق"، در مورد ۲ ضرورت استدلال شده است. اول اینکه، آگاهی سیاسی شهروندان یک جامعه شرطی لازم برای رسیدن به دموکراسی واقعی است. تحقیق و بررسی پیرامون آگاهی سیاسی شهروندان به راهکارهای بالابردن سطح آگاهیها کمک می‌کند. در مورد ضرورت دوم، اینگونه استدلال شده است که داشتن شهروندان آگاه مستلزم وجود معلمینی آگاه می‌باشد. بنابراین ضروری است که در وهله اول، میزان آگاهی سیاسی معلمان افزایش یابد و تحقیق پیرامون آگاهی سیاسی معلمان به این امر کمک می‌نماید.

در بخش پنجم، تحت عنوان "مروری بر ادبیات پژوهشی" خلاصه‌ای از نتایج چند پژوهش

که پیرامون آگاهی سیاسی صورت گرفته‌اند، نقل می‌شود.

۱.۱. بیان مسأله

مطالعات مربوط به آگاهی سیاسی با مسائلی چند روبرو می‌باشند. از جمله اینکه برای تعیین میزان آگاهی سیاسی افراد، از معیارهای مختلفی استفاده می‌شود. مهمترین این معیارها عبارتند از:

«میزان مشارکت سیاسی، میزان علاقه به سیاست، میزان استفاده از رسانه‌ها، میزان تحصیلات و دانش واقعی در مورد سیاست. هیچ توافقی بر سر اینکه کدامیک از اینها بهتر می‌باشند، وجود ندارد» (Zaller, 1992:333).

بنابراین، عدم توافق بر سر معیارهای سنجش آگاهی سیاسی خود یک مسأله است. بنظر می‌رسد، اگر در یک مطالعه میزان همسویی هر یک از این معیارها با بقیه مورد بررسی قرار گیرد، بتوان به اهمیت نسبی هر یک از آنها در تعیین میزان آگاهی سیاسی پی برد.

در جامعه ما انجام مطالعات در زمینه آگاهی سیاسی از سابقه چندانی برخوردار نمی‌باشد و تعداد عناوین در این زمینه بسیار اندک است. از سوی دیگر، تا جایی که اطلاع حاصل شده، هیچ گونه تحقیقی پیرامون آگاهی سیاسی معلمان انجام نشده است. غالب مطالعاتی که انجام شده‌اند بین آگاهی سیاسی و تعدادی متغیرهای مستقل ایجاد رابطه نموده‌اند اما تأثیر متغیرهای مستقل بر یکدیگر، کمتر مورد کنترل قرار گرفته است. تحقیق حاضر به سنجش میزان آگاهی سیاسی با استفاده از معیار "دانش واقعی در زمینه سیاست" می‌پردازد. بقیه معیارها، از جمله متغیرهای مستقل تحقیق فرض شده‌اند و رابطه آنها با آگاهی سیاسی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.